

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐ

ԱԼԵԿՍԱՆԴՐ ԴՈՒՇՉՅԱՆ

*Խաչատուր Աբովյանի անվան հայկական պետական
մանկավարժական համալսարանի մաթեմատիկայի դասավանդման
մեթոդիկայի ամբիոնի դասախոս,
մանկավարժական գիտությունների թեկնածու,
պրոֆեսոր*

ՍԵՂԱ ՔՈՉԱՐՅԱՆ

*Խաչատուր Աբովյանի անվան հայկական պետական
մանկավարժական համալսարանի մաթեմատիկայի դասավանդման
մեթոդիկայի ամբիոնի հայցորդ*

ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՀԱՋՈՐԴԵԼԻՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱԳՈՐԾՈՒՄԸ «ԽՆԱՄԱՐԿՈՒ» ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՆԵՐԴՐՄԱՆ ՄԻՋՈՑՈՎ

Հոդվածը նվիրված է մանկավարժական առումով շատ կարևոր թեմային. քննարկված է ուսուցման տարբեր աստիճաններում հաջորդելիության սկզբունքի իրագործումը «Խնամարկու» անվանումը կրող համակարգի ներդրման միջոցով: Տեսականորեն հիմնավորված է, որ մի սովորողի ուսուցման գործընթացի վերահսկողությունը մյուսի կողմից դրական է ազդում երկուսի կարողությունների մակարդակի վրա:

Հանգուցային բառեր և արտահայտություններ՝ հաջորդելիության սկզբունք, պահանջների իրագործում, աշակերտ-խնամարկու, ուսանող-խնամարկու, վերահսկել, ղեկավարել, ուսուցման գործընթաց:

Գոյություն ունեն *հաջորդելիություն* հասկացության տասնյակից ավելի սահմանումներ, որոնցից յուրաքանչյուրը յուրովի է մեկնաբանում հաջորդելիության իմաստն ու նշանակությունը: Հաջորդելիության սահմանումներ առկա են հայալեզու, ռուսալեզու հանրագիտարաններում, բացատրական, փիլիսոփայական, մանկավարժական, սոցիալական բառարաններում, որոնցում *հաջորդելիու-*

թյուն հասկացությունը բացահայտվում է տարբեր տեսանկյուններից: Որոշ հեղինակներ ուսումնասիրել են տարբեր երևույթների հաջորդելիության հարցը, մյուսները՝ ուսումնական առարկաների հաջորդելիությունը, երրորդները՝ միևնույն առարկայի տարբեր թեմաների, հաջորդները՝ ուսուցման տարբեր փուլերի հաջորդելիությունը: Հաջորդելիության յուրաքանչյուր գործառնություն համապատասխան տրվել են այս ֆեմանի բազմաբնույթ սահմանումներ: Տարբեր են նաև դրա գործառնությունը և դերերը տարբեր երևույթներում:

Փիլիսոփայական բառարանում հաջորդելիության սահմանումը հետևյալն է. «Հաջորդելիությունը զարգացման տարբեր փուլերի և աստիճանների միջև կապ է, որի էությունը ամբողջի՝ որպես համակարգի փոփոխման դեպքում նրա կամ նրա առանձին կողմերի որոշ տարրերի պահպանման մեջ է: Հաջորդելիությունը բացասման օրենքի կարևորագույն գծերից է»: Հաջորդելիության փիլիսոփայական սահմանումն իր ծավալով շատ լայն է և ներառում է հաջորդելիության ընդհանուր, համա-

տիեզերական և համաբնական գործառնությունները: Մանկավարժական հանրագիտարանում հաջորդելիության սկզբունքի սահմանումը հետևյալն է. «Ուսուցման հաջորդելիության էությունը առարկայի ուսուցման տարբեր աստիճաններում նրա մասերի միջև անհրաժեշտ կապերի և ձիշտ հարաբերակցությունների հաստատման մեջ է: Հաջորդելիությունը բնորոշվում է այն պահանջներով, որոնք ներկայացվում են սովորողների գիտելիքներին և կարողություններին ուսուցման յուրաքանչյուր փուլում, ինչպես նաև նոր նյութի ուսուցման ձևերին, մեթոդներին և հնարներին»: Հաջորդելիությունը ուսումնական նոր նյութի և յուրացվածի փոխադարձ կապն է, որտեղ նորն ամրապնդվում է, իսկ հինը կիրառություն է գտնում նոր պայմաններում:

Ուսուցման հաջորդելիության խնդիրը կրթության հնագույն խնդիրներից է: Այն առաջացել է ավելի վաղ, քան ավագ սերնդի կողմից փորձ է արվել մատաղ սերնդին փոխանցել իր սոցիալական փորձը սովորությունների, ավանդույթների, արարողակարգերի, վարքի էթիկական նորմերի, համատեղ ապրուստի կանոնների միջոցով: Սոցիալական փորձի փոխանցման պահանջմունքից էլ ձևավորվեցին կրթության ամբողջական համակարգերի նախատիպերը: Զարգացման ավելի բարձր մակարդակում ցածր մակարդակի որոշ հատկությունների պահպանման և կրկնման դեպքում միայն տեղի կունենա առաջընթաց: Այդպես, պատմական առաջընթացի աստիճանով քայլ առ քայլ բարձրանալով և անցնելով մի հասարակական-տնտեսական կազմավորումից մյուսին՝ մարդկությունն ամեն անգամ նորովի չի ստեղծում իր նյութական և հոգևոր մշակույթը, այլ՝ հենվում է արդեն իսկ ձեռք բերած արդյունքների վրա: Այսպիսով, ինչպես նյութական, այնպես էլ հոգևոր մշակույթի զարգացման գործընթացը անխմաստ կլինի առանց հա-

ջորդելիության [2,34]: Փիլիսոփայական սահմանումը նշում է հաջորդելիության լայն գործառնությունը, որոնցից է համամարդկային փորձի և մարդկության կուտակած գիտելիքների փոխանցումը: Չնայած հարուստ գրականության առկայությանը այս հասկացության վերաբերյալ՝ չի կարելի համամիտ չլինել Վ. Ա. Բայդակի այն կարծիքի հետ, որ քիչ են ուսումնասիրված հաջորդելիության կապերի առանձին կողմեր ու հնարավորություններ:

Աշակերտների իմացական կարողությունների ավելացման նպատակով մեր կողմից մշակվել է հատուկ նախագիծ՝ գիտելիքների փոխանցման հաջորդելիության հիմքի վրա. ուսուցման նոր նյութի ամրապնդում՝ ունեցած գիտելիքների կիրառմամբ: Նախատիպն է եղել «Кураторство» համակարգը, որը կիրառվում է ժամանակակից հասարակության գործունեության տարբեր ոլորտներում: Куратор եզրույթը թարգմանվում է՝ իբրև հսկիչ, հոգաբարձու, խնամակալ, խնամարկու [1, 424]: Կան այլ մոտեցումներ. հետևող, պատասխանատու: Տարբեր ոլորտներում կիրառվող այս հասկացությունը ունի որոշ գործառնային առանձնահատկություններ: Մենք դիտարկել ենք ժամանակակից մշակույթում և բժշկության մեջ առկա куратор հասկացությունը և վերցրել ենք դրանց գործառնությունների համակարգը: Բժշկության մեջ кураторство-ն ենթադրում է բժշկի ամրագրում հիվանդին (այդ թվում՝ վնասակար կախվածությամբ տառապող): Առողջանալուց հետո հիվանդի կյանքը և գործունեությունը շարունակում են մնալ բժիշկի ուշադրության կենտրոնում: Որպեսզի հիվանդը «չսայթաքի», բժիշկ-հիվանդ համագործակցությունը շարունակական բնույթ է կրում: Առողջանալով՝ նախկին հիվանդը ինքն է «վերահսկում» հաջորդի բուժվելու գործընթացը:

Ժամանակակից մշակույթում куратор-ը հանդես է գալիս իբրև կոնկրետ

նախագծի շրջանակներում գեղարվեստական գործընթացի կազմակերպիչ: Նա ստեղծում է նախագծի ընդհանուր հայեցակարգերը, մշակում է զարգացման մարտավարությունը, գտնում է նկարիչներին նշված հայեցակարգի համաձայն և պայմաններ է ստեղծում նախագծի ներկայացման համար:

Մենք առաջարկում ենք վերցնել այս երկու համակարգերի գործառնության հատումը, ներառել մանկավարժության մեջ, անվանել «Խնամարկու» և ներմուծել դպրոց: Դպրոցի ավելի բարձր դասարանի աշակերտը վերահսկում է ցածր դասարանի աշակերտի ուսուցումը, օգնում և օժանդակում է նրան: Վերջինս ուսման մեջ լավ արդյունքներ ցուցաբերելով, իրավունք է ստանում վերահսկելու ավելի ցածր դասարանի աշակերտի ուսուցումը, և այդպես շարունակ: Աշակերտ-խնամարկուները ժամանակ առ ժամանակ հանդես են գալիս ելույթներով և ներկայացնում են իրենց առաջընթացն՝ այդ նպատակով հատուկ կազմակերպված ժողովների ժամանակ: Խնամարկուն և խնամվողը աշխատում են համատեղ նախագծերի վրա՝ սկսած տնային հանձնարարություններից մինչև ոչ ստանդարտ առաջադրանքներ, ռեֆերատներ, դիտումների, փորձերի անցկացում: Համատեղ գործունեության արդյունքների ներկա-

յացման տեսակը ընտրվում է խնամարկուի կողմից և ներկայացվում է, այդ թվում՝ քննարկումների, բանավեճերի, ժողովների ժամանակ: Հսկվող աշակերտի առաջընթացը նաև աշակերտ-խնամարկուի առաջընթացն է. այն ազդում է և՛ մեկի, և՛ մյուսի գնահատականների վրա, քանի որ հսկող աշակերտը խնամում, հետևում և պատասխանատու է հսկվող աշակերտի արդյունքների համար տարբեր առարկաներից:

Հաջորդելիության սկզբունքի իրագործման հնարավորությունները բազմաթիվ և բազմաբնույթ են այս մոդելում, օրինակ՝ հսկվողի ունեցած գիտելիքների հաջորդաբար զարգացումը, հսկողի գիտելիքների կիրառում նոր պայմաններում (որպես օգնական-ուսուցիչ): Բարձր դասարանի խնամարկու-աշակերտը իր հերթին կարող է ղեկավարվել բուհի ուսանողի կողմից: Այդ կերպ կառաջանա խնամարկողների և խնամարկվողների շղթա, որում սովորողը կարող է հանդես գալ ինչպես մեկի, այնպես էլ մյուսի դերում՝ կախված կոնկրետ լուկալ օղակում իր ունեցած գործառնությունից: Ուսանող-խնամարկու համակարգի ներդրումը էապես կբարձրացնի ուսանողների և աշակերտների ուսուցման արդյունավետությունը, ինչպես նաև կնպաստի դպրոց-բուհ կապերի իրագործմանը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ռուս-հայերեն բառարան, Ղարիբյան Ա. Ս., «Հայաստան» հրատարակչություն, Երևան 1977, 1472 էջ:
2. Баллер Э. А., Преемственность в развитии культуры, Москва 1967, 254 с.
3. Педагогическая энциклопедия, Преемственность в обучении, под ред. И. А. Каирова и др., Москва, «Советская энциклопедия» 1968, том 3, 879 с.
4. Философская энциклопедия, «Советская энциклопедия», том 4, 1967, 591 с.

РЕАЛИЗАЦИЯ ПРЕЕМСТВЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ ЧЕРЕЗ ВНЕДРЕНИЕ СИСТЕМЫ «КУРАТОР»

АЛЕКСАНДР ГУЩЯН

*Армянский государственный педагогический университет
имени Хачатура Абовяна,
преподаватель кафедры методики преподавания математики,
кандидат педагогических наук, профессор*

СЕДА КОЧАРЯН

*Армянский государственный педагогический университет
имени Хачатура Абовяна, преподаватель кафедры методики
преподавания математики,
кандидат педагогических наук, профессор*

Статья посвящена очень важной в педагогическом плане теме: условиям реализации принципа преемственности через внедрение системы кураторства в учебный процесс. Теоретически обосновано, что курирование процесса обучения одного ученика другим положительно влияет на способности обоих.

THE REALISATION OF THE SUCCESSION OF LEARNING THROUGH THE INTRODUCTION OF THE CURATING SYSTEM

ALEXANDER GHUSHCHYAN

*Armenian State Pedagogical University after Khachatur Abovyan
Lecturer at the Chair of the Methods of Teaching Mathematics
Candidate of Pedagogical Sciences, Professor*

SEDA KOCHARYAN

*Applicant at the Chair of the Methods of Teaching Mathematics at the Armenian State Pedagogical
University after Khachatur Abovyan*

The article is dedicated to a very important theme in its pedagogical plan—to the terms of the realization of the principle of succession through the introduction of the curating system into the educational process. It is theoretically proved that the supervision of the learning process of one student by another has positive influence on the abilities of both.